

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

15.07.2022. Nr. 1-8/17

Latvijas Republikas Labklājības ministrijai
lm@lm.gov.lv

*Par specializētu autosēdeklīti
bērnām ar funkcionāliem traucējumiem*

Tiesībsargs šā gada 18. maijā saņēma kolektīvo iesniegumu, kas tika adresēts arī labklājības ministram Gatim Eglītim, par tehniskā palīglīdzekļa - specializēta autosēdeklīša piešķiršanas kritērijiem bērniem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem.

[1] Saskaņā ar Ministru kabineta 2021. gada 21. decembra noteikumu Nr. 878 "Tehnisko palīglīdzekļu noteikumi" (turpmāk – MK noteikumi) 2. pielikuma 185. punktā noteikto specializētu autosēdeklīti piešķir īpaši kopjamiem bērniem vecumā no četriem gadiem un no 15 kg, kuri nekontrolē galvas un rumpja funkciju. Iesniedzēji lūdz pārskatīt minētos kritērijus, lai nodrošinātu tiesības saņemt valsts finansēto autosēdeklīti visiem bērniem, kuriem nepieciešama īpaša kopšana sakarā ar funkcionāliem traucējumiem un kuri nekontrolē galvas un rumpja funkciju, neatkarīgi no bērna vecuma, svara, kā arī transportlīdzekļa īpašuma tiesībām vai valdījuma fakta bērna vecākam. Tāpat lūgts paredzēt regulējumā atsevišķus gadījumus, kad pēc ārstu rekomendācijām tiesības saņemt specializētu autosēdeklīti ir arī bērniem, kuriem ir galvas un rumpja kontrole.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2004. gada 27. janvāra noteikumu Nr. 49 "Labklājības ministrijas nolikums" 5.2.2.¹ apakšpunktu Labklājības ministrija ir kompetentā valsts pārvaldes iestāde, kas atbild par valsts politikas izstrādi tehnisko palīglīdzekļu nodrošināšanas jomā.

Jautājumu par specializēta autosēdeklīša īpaši kopjamiem bērniem iekļaušanu valsts nodrošināto tehnisko palīglīdzekļu sarakstā tiesībsargs aktualizēja 2021. gadā. Vēl pirms MK noteikumu projekta pieņemšanas tiesībsargs aicināja¹ Labklājības ministriju atcelt ierobežojošos vecuma un svara kritērijus specializēta autosēdeklīša piešķiršanai īpaši kopjamiem bērniem, kā arī nosacījumu par transportlīdzekļa īpašuma vai valdījuma tiesībām bērna likumiskajam pārstāvim, tomēr tiesībsarga rekomendācija netika ņemta vērā.

Iesniedzēji norāda, ka MK noteikumos noteiktie bērna svara, vecuma kritēriji un definētās funkcionēšanas ierobežojumi (galvas un rumpja kontroles neesamība) nav medicīniski pamatoti un liedz tiesības saņemt tehnisko palīglīdzekli tiem bērniem, kuriem tas

¹ Tiesībsarga 2021. gada 19. oktobra vēstulē Nr. 1-9/40.

ir tiešām nepieciešams. Tiesībsargs lūdza² VSIA “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca” un fondu “Rehabilitācijas centrs Poga” sniegt par minēto jautājumu viedokli.

[2] Ārstu-speciālistu sniegtā informācija³ liecina, ka bērna svaram un vecumam nav nozīmes, vērtējot specializēta autosēdekliša nepieciešamību bērnam. Specializēts autosēdekļītis tiek rekomendēts pēc bērna funkcionālā stāvokļa izvērtēšanas, kad parastais autosēdekļītis bērnam īpašu pozicionēšanu nespēj nodrošināt. Specializēts autosēdekļītis nodrošina vairāk fiksāciju jostu, labāku atbalstu rumpim, roku balstu, pēdu atbalstu un fiksāciju, labāku galvas atbalstu, kā rezultātā ķermeni iespējams fiksēt stabilāk. Fonds “Rehabilitācijas centrs Poga” informēja, ka praksē ir konstatēti vairāki gadījumi, kad specializēts autosēdekļītis netiek piešķirts vai nu tāpēc, ka bērns vēl nav sasniedzis 4 gadu vecumu, vai tāpēc, ka bērns nav sasniedzis 15 kg svaru, vai bērns, piemēram, uz brīdi spēj turēt galvu, bet nespēj kontrolēt rumpi. Savukārt MK noteikumi paredz, ka specializēto autosēdekliīti piešķir tikai tad, kad bērns vienlaicīgi nekontrolē galvas un rumpja funkciju.

Saskaņā ar VSIA “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca” un fonda “Rehabilitācijas centrs Poga” sniegto informāciju, ja bērnam ir rekomendēts specializēts autosēdekļītis, bet tiek izmantots parasts autosēdekļītis, veidojas lielāks risks mugurkaula, gūžu un citu locītavu deformācijām, aspirācijas risks, apgrūtinātas elpošanas risks, tādējādi vēl vairāk pasliktinot bērna funkcionālo stāvokli. Atsevišķos gadījumos nepareiza pozicionēšana var veicināt lēkmju skaita un biežuma palielināšanu bērniem, kuriem kā viena no blakus diagnozēm ir epilepsija. Nepietiekami stabilizētam bērnam ir augstāks aizrišanās risks un risks gūt nopietnu kakla un galvas traumu, ja bērna galva nav stabila, ne tikai avārijas gadījumā, bet arī veicot asāku pagriezienu vai straujāk bremsējot.

Savukārt bērniem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, kuri kontrolē galvu un rumpi, specializēts autosēdekļītis varētu būt nepieciešams gadījumos, kad ir samazināts roku un kāju muskuļu spēks, ja galvas un rumpja kontrole ir uz kādu brīdi, bet nosēdēt ilgāk par 30 minūtēm bērns nespēj, ja biežāk ir novērojamas krampju lēkmes, kuru laikā zūd galvas un rumpja kontrole.

Rezumējot visu iepriekš minēto, secināms, ka MK noteikumos noteiktie kritēriji par īpaši kopjama bērna svaru, vecumu, galvas un rumpja funkciju nav absolūti un izšķiroši, pēc kuriem ārsti konstatē bērna vajadzību pēc specializēta autosēdekliša. Specializēta autosēdekliša piešķiršanā ir būtiski vadīties pēc individuālā bērna funkcionālā stāvokļa izvērtējuma.

[3] Tiesībsargs atkārtoti vērš uzmanību, ka arī prasība par transportlīdzekļa īpašuma vai valdījuma tiesību esamību bērna vecākiem nav pamatota un pieļauj bērna diskrimināciju viņa vecāku mantiskā stāvokļa dēļ. Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3.panta otrajā daļā noteikto valstij ir jānodrošina bērna tiesības un brīvības visiem bērniem bez jebkādas diskriminācijas — neatkarīgi no bērna, viņa vecāku, aizbildņu, ģimenes locekļu rases, tautības, dzimuma, valodas, partijas piederības, politiskās un reliģiskās pārliecības, nacionālās, etniskās vai sociālās izcelsmes, dzīvesvietas valstī, mantiskā un veselības stāvokļa, dzimšanas vai citiem apstākļiem. Bērna pārvietošanai var tikt izmantots arī citai personai piederošs vai valdījumā esošs transportlīdzeklis, sociālā dienesta transports vai arī taksometra pakalpojumus. Visos šajos gadījumos, lai nodrošinātu īpašu pozicionēšanu, bērnam būs nepieciešams viņa vajadzībām pielāgots specializēts autosēdekļītis.

Secināms, ka MK noteikumos izraudzītie kritēriji pašlaik nepamatoti ierobežo tiesības saņemt speciāli pielāgotus autosēdeklišus vairākām bērnu grupām, kurām minētais tehniskais palīgīdzeklis ir rekomendēts. Tiesisko regulējumu ir nepieciešams pilnveidot.

² Tiesībsarga 2022. gada 26.maija vēstule Nr.6-1/315 un Nr.6-1/316.

³ VSIA “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca” 2022. gada 12.jūnija vēstule Nr.02-09-438/2022; Fonda “Rehabilitācijas centrs Poga” 2022. gada 21.jūnija vēstule Nr. IEP/2022/009.

[4] Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā daļa nosaka, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Bērna tiesību un interešu prioritāte nozīmē, ka ne vien tiesai un citām institūcijām savi lēmumi jāpieņem, ievērojot bērnu tiesības un intereses, bet arī likumdevējam normatīvie akti jāpieņem vai jāgroza, aizsargājot bērnu tiesības un intereses iespējami labākajā veidā⁴. Arī konkrētajā gadījumā primārajam apsvērumam, lemjot par specializēta autosēdekliša piešķiršanas kritēriju noteikšanu, ir jābūt balstītam uz bērnu labāko tiesību un interešu nodrošināšanu.

Labklājības ministrija, sniedzot atbildi⁵ uz kolektīvo iesniegumu, informēja par gatavību uzsākt darbu pie normatīvā regulējuma pilnveidošanas, bet pirms tam saskata nepieciešamību apspriest autosēdekliša piešķiršanas medicīniskās indikācijas ar speciālistiem no mediku profesionālajām un personu ar funkcionāliem traucējumiem intereses pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām, izvērtēt autosēdeklišu saņemšanas procesu kopumā un valsts finansējuma iespējas. Labklājības ministrijas apņemšanās iesaistīties jautājuma risināšanā ir vērtējama pozitīvi. Vienlaikus norādams, ka darbībām, kas saistītas ar plānoto situācijas izzināšanu, attiecīgo grozījumu izstrādāšanu un to virzību, jābūt īstenotām saprātīgā termiņā - iespējami īsākā laikā, lai bērniem, kuriem specializēts autosēdeklišs ir rekomendēts, tas būtu pieejams iespējami ātrāk.

Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punkts nosaka, ka viena no tiesībsarga funkcijām ir jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu. Savukārt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā ir noteikta tiesībsarga kompetence iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu.

Aicinu Labklājības ministriju nekavējoties uzsākt darbu pie MK noteikumu pilnveidošanas, lai novērstu ierobežojumus saņemt specializētu autosēdekliši visiem bērniem, kuriem ir noteikta īpaša kopšana sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem un kuriem minētais tehniskais palīgīdzeklis ir rekomendēts, neatkarīgi no bērna svara, vecuma, kā arī transportlīdzekļa īpašuma vai valdījuma tiesībām bērnam likumiskajam pārstāvim. Lūdzu arī noteikt kritērijus un gadījumus, kad specializēts autosēdeklišs var tikt piešķirts, ja bērnam ir saglabāta galvas un/ vai rumpja kontroles funkcija.

Par veiktajām darbībām lūdzu informēt tiesībsargu **līdz 2022. gada 31. oktobrim.**

Pielikumā:

1. VSIA "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca" 2022. gada 12.jūnija vēstule Nr.02-09-438/2022 uz 2 lpp;
2. Fonda "Rehabilitācijas centrs Poga" 2022. gada 21.jūnija vēstule Nr.IEP/2022/009 uz 2 lpp.

Tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītājas vietniece

L. Henzele

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

⁴ Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr.2004-02-0106 11.punkts.

⁵ Labklājības ministrijas 2022. gada 14.jūnija vēstule Nr. 21-22/844.